
Císařská korunovace

Jan Malý - Drahomír Suchánek

„Léta páně 1355 ve svátek Zjevení Páně [6. ledna] byl pan Karel, římský a český král, v městě Miláně v klášteře svatého Ambrože s velikou slávou korunován panem arcibiskupem milánským železnou korunou, již bývají obvykle korunováni italscí králové.“ Těmito slovy vylíčil Beneš Krabice z Weitmile, jeden z kronikářů lucemburské éry, slavnostní akt přijetí starobylé lombardské železné koruny římským a českým králem Karlem IV. Stalo se tak přesně čtyřicet čtyři let od korunovace Karlova děda, císaře Jindřicha VII. Přijetí italské koruny však předznamenávalo obřad mnohem významnější. O čtyři měsíce později, na začátku dubna 1355, stanul Karel IV., jeho manželka Anna Svidnická a mnozí další členové královské suity před branami Věčného města, kde měl Karel přijmout nejvyšší světský úřad západního křesťanstva, titul římského císaře.

Karel se měl stát již šestnáctým císařem od roku 962, kdy byl ve svatopetrské bazilice ozdoben císařským diadémem východofrancký král Ota I. Ten však navázal na tradici, sahající až do roku 800. Tehdy na Vánoce vložil papež Lev III. na hlavu franckého krále Karla, kterého dějiny budou znát jako Karla Velikého, císařskou korunu, čímž došlo k obnovení západního císařství pod vládou franckých Karlovců. A ačkoliv v pozdějších letech došlo k úpadku této dynastie, idea císařství na Západě s posledním Karlovcem nezhylna a od druhé poloviny 10. století bylo cílem většiny římskoněmeckých králů dosáhnout tohoto nejvyššího důstojenství. Od roku 962 až téměř do poloviny 13. století byl pouze jeden říšský král, který se nestal císařem a to byl v první polovině dvanáctého století Štauf Konrád III. Později se různými vlivy linie korunovaných císařů přerušila a znovu si císařskou korunu posadil na hlavu až Karlův děd Jindřich VII.

Karel IV., jenž byl od roku 1346 římským a českým králem, se rozhodl k výpravě za Alpy ve druhé půli roku 1354. Tzv. římskou jízdu oficiálně zahájil ve svátek patrona českých zemí sv. Václava, tedy 28. září v Sulzbachu. Nečekal přitom na souhlas papeže, který získal až během cesty již na italské půdě. Politická situace v Itálii se zdála být pro Karla příhodná,

jelikož jeho velký odpůrce, milánský arcibiskup Giovanni Visconti nedávno zemřel. 6. ledna 1355 tedy, jak již bylo řečeno v úvodu, mohl být v milánském dómu novým arcibiskupem pomazán na italského krále. K branám Říma dorazil Karel 2. dubna 1355. Ačkoliv musel papeži slíbit, že se v hradbách města zdrží pouze v den korunovace, absolvoval Karel soukromou pouť po nejvýznamnějších římských památkách a především neodolal shlédnout nejposvátnější relikvie, povětšinou spojené s utrpením Ježíše Krista. Zavítal také do baziliky sv. Jana na Lateránu a do dalších významných římských svatostánků. Po prohlídce města přijal ve vatikánském paláci delegaci římského senátu a využil papežské pohostinnosti. Brzy ráno, 5. dubna 1355, se ale vrátil za městské hradby, odkud se následně vydal v doprovodu městské reprezentace a velkého množství dalších osob před baziliku sv. Petra, do místa, kde měla slavnostní korunovace proběhnout. Cestu do chrámu lemovalo zvědavé obyvatelstvo Říma, dychtící spatřit budoucího císaře. Mladíci z řad římské aristokracie se snažili využít příležitosti a dožadovali se od budoucího císaře pasování na rytíře, což Karel, nestojící o komplikace a narušení slavnostní atmosféry, nemohl odmítnout.

Podle osvědčené tradice náležela císařská korunovace papežům, kteří tak demonstrovali své postavení uvnitř křesťanské společnosti i vůči samotným říšským vládcům. Ve 14. století se však poměry poněkud změnily. Svatý otec sídlil od roku 1309 v jihofrancouzském městě Avignonu pod kuratelou francouzských králů (tzv. „avignonského zajetí“). Také korunovace Karla IV. se musela obejít bez nejvyššího představitele západní církve. Inocenc VI. odmítl do Říma dorazit osobně, jmenoval však tři kardinály, kteří měli korunovaci provést. Z nich se jí nakonec ujal pouze jeden, ostijský kardinál-biskup Pierre Bertrand de Colombier. Formální průběh korunovačního ceremoniálu však absence papeže zásadně neovlivnila. Císařský průvod vstoupil do města nedaleko Andělského hradu a postupně dospěl k místu korunovace, tj. Svatopetrské bazilice. U jejích schodů Karel sestoupil z koně a přivítal se objetím a polibkem s kardinálem Bertrandem. Poté složil přísahu chránit a podporovat římskou církev a potvrdil majetková práva papežského státu. Teprve potom mohl nastat samotný korunovační obřad.

Korunovace sestávala z několika částí. Mezi nejdůležitější patřilo královské pomazání posvátným olejem a vyznání pravé křesťanské víry. Následně započala mše, při níž korunovace vyvrcholila vložením císařského diadému na hlavu krále, předáním jablka, žezla a meče. Každá z těchto insignií měla svůj význam a kladla do rukou panovníka symbolická práva, ale i povinnosti při správě křesťanské společnosti. Na tomto místě se lze ve stručnosti zmínit o koruně, která symbolizovala nejvyšší světský úřad. Jednalo se o raně středověký klenot z 10. století, oktogonálního tvaru, zdobený drahokamy a starozákonními postavami. Koruna byla s největší pravděpodobností použita poprvé při císařské korunovaci Oty I. v roce 962. Od té doby byla několikrát upravena a doplněna. Dnes je uložena v císařské pokladnici ve Vídni. Při korunovaci byla na hlavu budoucího císaře nejprve vložena mitra a až poté samotná koruna. Společně s Karlem byla korunována i jeho třetí žena Anna Svídnická, jejíž korunovace následovala o něco pompéznější obřad jejího chotě.

Po skončení hlavního obřadu se nový císař s císařovnou vydali v průvodu do Lateránu, kde se měla konat slavnostní hostina. Mohutný průvod, čítající dle svědeckvých pramenů na 15 000 lidí, prezentoval křesťanskému světu nového vládce. Karlovi služebníci rozhazovali mezi lid zlaté mince, stovky mladíků si vyžádalo rytířské pasování. Po skončení hostiny a slavností ale Karlův velký den rychle skončil. Přesně dle slibu daného papeži Karel záhy město opustil a ubytoval se až za městskými hradbami. Císařská korunovace v Římě představovala vrchol Karlovy politické dráhy, nebyla ale posledním takovýmto slavnostním aktem jeho života. O deset let později, na jaře roku 1365, byl Karel korunován ještě

na arelatského krále. Do Věčného města Karel zavítal u příležitosti korunovace ještě jednou, v roce 1368, kdy zde byla korunována jeho čtvrtá manželka Alžběta Pomořanská. Na rozdíl od Karla jí však tentokrát vložil korunu na hlavu sám papež Urban V

Řím sloužil jako místo korunovací římských císařů až do počátku 16. století. Poslední panovník, který přijal císařskou korunu z rukou papeže a na italské půdě, byl v roce 1530 Karel V. Habsburský, ne však již v Římě, ale v Boloni. I přesto, že tradice římských korunovačních jízd upadla v novověku v zapomnění, Svatá říše římská jako taková přetrvala až do roku 1806.

Rozšiřující literatura:

BOBKOVÁ, Lenka – BARTLOVÁ, Milena. *Velké dějiny země koruny české IVa*. Praha: Paseka, 2003.

KAVKA, František. *5.4. 1355. Korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské*. Praha: Havran, 2002.

ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka. *Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy*. Praha: NLN, 2012.